

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

КОМОВА МАРІЯ ВАСИЛІВНА

УДК 316.77:159.937:001.102

**ДОКУМЕНТАЛЬНА І ФАКТИЧНА ІНФОРМАЦІЯ:
ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ
В СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЯХ**

27.00.01 – теорія та історія соціальних комунікацій

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора наук із соціальних комунікацій

Київ – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Класичному приватному університеті, м. Запоріжжя.

Науковий консультант - доктор наук із соціальних комунікацій, професор
ПЕНЧУК Інна Леонідівна,
Класичний приватний університет,
завідувач кафедри журналістики та української філології.

Офіційні опоненти: доктор наук із соціальних комунікацій, професор
ТРИЦУК Ольга Володимирівна,
Національний технічний університет
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»,
завідувач кафедри видавничої справи та редагування;

доктор наук із соціальних комунікацій, доцент
МИТЧУК Ольга Андріївна,
Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука,
професор кафедри соціальних комунікацій,
декан факультету журналістики;

доктор наук із соціальних комунікацій, професор
ЗИКУН Наталія Іванівна,
Університет державної фіскальної служби України,
завідувач кафедри журналістики, української словесності
та культури.

Захист відбудеться «06» травня 2021 р. об 11 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.852.37 Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 04119, м. Київ, вул. Ю. Ілленка, 36/1, Інститут журналістики.

З дисертацією можна ознайомитися в Науковій бібліотеці імені М. О. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 58, к. 12.

Автореферат розіслано «06» квітня 2021 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.Г. Пономаренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Науково-теоретична і практична актуальність дослідження документальної та фактичної інформації в соціальних комунікаціях зумовлена системними змінами у функціонуванні медіа в умовах розгортання процесів комунікаційної глобалізації, трансформації соціокомунікаційного простору, масштабного використання медійного впливу як компонента інформаційного впливу. Наукова проблема, яка вирішується в дослідженні, полягає в доведенні концепції кореляції документальної і фактичної інформації, яка функціонує в соціальних комунікаціях, з картиною світу користувачів на синхронному і діахронному рівнях.

У дисертації вперше досліджено модерні зміни функціональних характеристик документальної та фактичної інформації за трансформаційною моделлю, сутність якої ґрунтується на використанні традиційних технологій журналістської діяльності, структурно-функціональної модернізації системи медіа та впровадження інформаційних технологій. Конвергенційні процеси у сфері соціальних комунікацій актуалізують соціальну вагомість документальної та фактичної інформації, змінюють контентне наповнення медіа повідомлень, уможливають поєднання різних форм подання контенту на ресурсах одного носія, забезпечують промоцію контенту медіа за допомогою соціальних мереж, розширюють видову структуру медіа, формують нові підходи до управління інформаційними потоками. Комунікаційна глобалізація виявляється у функціонуванні та взаємозв'язку традиційних і соціальних медіа, у переважанні мультимедійного, інтерактивного і мобільного контентного наповнення повідомлень, у появі численних комунікаційних культур.

Винятково актуальною проблемою теорії соціальних комунікацій є використання інтерпретаційних ресурсів документальної і фактичної інформації у комунікаційній взаємодії. Феномен інтерпретації реалій усіх суспільних сфер дає можливість використати високий інформаційний та комунікаційний потенціал системи соціальних комунікацій. Інтерпретація набула ознак надбудови над реальним фактом, засвідченим реальним документом. Розгортаються процеси управління документованою інформацією з огляду на зростання її важливості як засобу впливу на формування суспільної свідомості, засобу маніпулювання громадською думкою. Документальність факту у поєднанні з його інтерпретаційним потенціалом є вагомим чинником впливу медіа на формування суспільної свідомості, об'єктивної картини світу користувачів інформації.

Практична важливість дисертаційного дослідження полягає в застосуванні теоретичних положень до аналізу процесів функціонування документальної і фактичної інформації; розробленні типології медіа;

розробленні технологій багатоаспектної ідентифікації документальної і фактичної інформації, що циркулює в соціальних комунікаціях; встановленні механізмів керуваності інтерпретаційних ресурсів документальної і фактичної інформації.

Фундаментальні методологічні основи розуміння сутності комунікаційних процесів, функціонування соціальної інформації закладено в працях закордонних вчених Ч. Пірса, Ф. де Сосюра, Ч. Морріса, М. Гайдеггера, Р. Барта, Ж. Бодріяра, Г. Гадамера, У. Еко, Г. Хакена, Н. Вінера, Г. Лассуелла, М. Маклюєна, Е. Бетті, Л. Флоріді, Р. Докінза, Л. Вітгенштайна, Б. Рассела, Е. Фіхтелюса. Функціональні особливості різних сегментів соціальних комунікацій досліджено в працях українських вчених Н. Білан, О. Гояна, В. Здоровеги, Н. Зелінської, Н. Зикун, В. Іванова, М. Женченко, Т. Крайнікової, І. Михайлина, О. Мітчук, Д. Олтаржевського, Б. Потятиника, Г. Почепцова, В. Різуна, О. Тріщук, О. Чекмишева. Теоретичне осмислення соціальнокомунікаційних процесів відтворює багатогранність документної комунікації як інформаційного процесу, який здійснюється в знаковій формі. Комунікаційний акт відбувається завдяки реалізації знаком своїх властивостей: інформативності (знак містить смислову інформацію про означуваний об'єкт) та перцептивності (знак повинен бути зрозумілим і доступним для сприйняття реципієнтом). Документальна і фактологічна інформація виявляє себе як інформаційно-семіотичний феномен соціальних комунікацій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи Класичного приватного університету «Медіа у новій соціокомунікативній парадигмі» (номер державної реєстрації 0116U002644). Особистий внесок здобувача полягає у визначенні функціональних характеристик документальної і фактичної інформації та технологій її інтерпретації у медіа.

Мета і завдання дослідження. *Метою дослідження є визначення функціональних характеристик документальної і фактичної інформації та її інтерпретації в контексті конвергенційних процесів у соціальних комунікаціях.*

Для досягнення цієї мети передбачено вирішення таких *завдань дослідження:*

- визначити теоретико-методологічні здобутки сучасної теорії соціальних комунікацій щодо функціонування документальної і фактичної інформації в соціальних комунікаціях як бази для розгортання інтерпретаційних процесів;
- виявити закономірності та особливості системної трансформації медіа в контексті конвергенційних процесів;
- схарактеризувати типологічні особливості сучасних українських медіа;
- встановити дефініційні, сутнісні та класифікаційні особливості функціонування факту й фактичної інформації;
- вивчити вияви документальної та фактичної інформації в межах

соціальнокомунікаційних полів;

- обґрунтувати метод постулатної екстраполяції та встановити з його використанням синергетичну парадигму інформаційної взаємодії та ідентифікувати марковану лексику в блогосфері;

- за допомогою методу документальної реконструкції створити реконструкт реалій минулого як цілісне нове знання;

- встановити вияви дисфункційності контенту в соціальних комунікаціях.

Об'єкт дослідження – документальна й фактична інформація як складник соціальних комунікацій.

Предмет дослідження – функціональні характеристики документальної та фактичної інформації та її інтерпретація в контексті конвергенційних процесів у соціальних комунікаціях.

Методи дослідження. У дисертації використано комплекс загальнонаукових методів. Методи діалектики (закон взаємного переходу кількісних та якісних змін) лежать в основі виявлення та обґрунтування закономірностей та особливостей системної трансформації медіа в контексті конвергенційних процесів (*підрозділ 2.1*). Діалектична теорія взаємозв'язків і розвитку зосереджена на вивченні змістових характеристик буття речей, явищ, процесів, зв'язків між ними, які забезпечують існування, функціонування і розвиток усього суцього. Вона лежить в основі визначення дефініційних, сутнісних та класифікаційних особливостей функціонування документальної і фактичної інформації в соціальних комунікаціях (*підрозділи 2.2–2.4*). Це дало можливість розглядати документальну й фактичну інформацію як комплексний, системний феномен, який реалізується в просторі і часі та має гносеологічне, діалектичне, соціальнокомунікаційне підґрунтя (*підрозділ 2.3*).

Методологічну основу дисертаційного дослідження становить поєднання загальнонаукових методів і спеціальних методик й підходів до вивчення закономірностей та особливостей функціонування документальної інформації під час проходження процесів соціальних комунікацій. Застосовано загальнонаукові методи: науковий аналіз, синтез, логічний метод, метод класифікації (*підрозділи 1.1–1.5*). За допомогою аналітико-синтетичного, логічного методів сформульовано вихідні теоретичні положення, принципи ідентифікації, відбору, аналізу, синтезу та узагальнення матеріалу дослідження (*підрозділи 1.3–1.4*). Використовуючи методологію класифікації (типологічної та видової сегрегації) як методу визначення специфіки сегментації певних реалій, сформульовано типотворювальні і видотворювальні ознаки та запропоновано на їх основі класифікаційні схеми таких явищ інформаційної та масовокомунікаційної діяльності, як «медіа», «блоги», «корпоративний документ», «факти» (*підрозділи 2.2, 2.3*). Дослідження спираються на загальнонаукові й базові для соціальних комунікацій категорії, які формують методологічні підходи для обґрунтування процесів дисфункційності

документальної та інтерпретаційної природи контенту в соціальних комунікаціях:

- інформаційний, що дає можливість використовувати для теоретичного осмислення предмета вивчення загальнонаукову категорію «документальна інформація» та її інтерпретацію (*підрозділи 1.1–1.3, 2.1–2.4*);

- семіотичний, який уможлиблює розгляд явищ та процесів, пов'язаних з документуванням інформації, крізь призму базової категорії «знак» (*підрозділи 1.3, 1.4, 2.2, 2.3*);

- емпіричний, що спирається на базову категорію «діяльність»: на спостереження, узагальнення, класифікацію та опис результатів дослідження, впровадження їх у практичну діяльність людей (*підрозділи 2.4, 3.1–3.5*);

- системний (структурно-функціональний), який спирається на загальнонаукові категорії «система», «структура», «функція» (*підрозділи 2.1–2.4; 3.1–3.5, 4.1–4.3*).

У науковому дослідженні запропоновано, обґрунтовано та апробовано спеціальні методи дослідження документальної та фактичної інформації: метод постулатної екстраполяції документальної інформації та метод документальної реконструкції (*підрозділи 1.5, 3.1–3.5*).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в такому:

вперше:

- розроблено концепцію соціальнокомунікаційних полів: документально-інтерпретаційного, фактично-інтерпретаційного та фактичного;

- створено документальний реконструкт як цілісну систему нових знань за допомогою спеціального методу документальної реконструкції, сутність якого полягає в дослідженні документально засвідчених, однак розпорошених у ретроспективних джерелах відомостей про системні, діахронні, локальні аспекти реалій і представлення результату дослідження;

- змодельовано синергетичну парадигму інформаційної взаємодії у блогосфері за допомогою спеціального методу постулатної екстраполяції документальної інформації; обґрунтовано взаємозалежність: картина світу автури блогосфери визначає рівень публікаційної активності блогерів, контентне наповнення блогів, характеристики зворотного зв'язку;

- визначено функціональні характеристики документальної і фактичної інформації в межах концепції інтегрованої комунікаційної моделі формування картини світу користувачів інформації, що передбачає діалектичну взаємодію соціальної пам'яті, інформаційного простору, соціального ідеалу; запропоновано поняття «інформаційний поріг трансформації картини світу користувачів» та його визначення;

- розроблено концепцію факту, в руслі якої це явище розглядається як комплексний, системний феномен, що має гносеологічне, діалектичне, соціальнокомунікаційне підґрунтя; у межах цієї концепції розроблено видову й

типологічну їх класифікацію, а також визначено функціональні характеристики фактичного принципу подання інформації в ЗМІ;

удосконалено:

– визначення термінів «факт», «документальна інформація» і «фактична інформація», зокрема: факт є очевидною зміною об'єктивної реальності в просторі і часі, об'єктивізованою та інтерпретованою системою соціальних комунікацій для пізнавальної діяльності людини; документальна інформація є масовою інформацією, яка висвітлює документально підтверджену сукупність фактів об'єктивної реальності з множиною інтерпретацій та оцінних суджень і визначає всі смисли інформаційної продукції медіа; фактична інформація є верифікованою інформацією, яка висвітлює інтерпретовані або неінтерпретовані факти об'єктивної реальності;

– теорію функціональності використання документальної і фактичної інформації в медійному тексті, тобто документальна і фактична інформація формує специфічну рису контенту медіа – соціальну оцінність, завдяки якій комунікаційний акт будується на фундаменті документів, які підтверджують викладені факти;

набули подальшого розвитку:

– теорія соціальних комунікацій в аспекті функціональних та інтерпретаційних характеристик документальної та фактичної інформації під впливом конвергенційних процесів;

– видова й типологічна класифікація медіа: запропоновано авторські концепції видової класифікації медіа та блогів, типологічної класифікації корпоративних медіа; встановлено сучасні особливості типологічних трансформацій української журнальної продукції та телевізійного простору;

– концепція інформаційного впливу на користувачів шляхом виявлення дисфункційності та смислових трансформацій документальної інформації в соціальних комунікаціях.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані в дисертації положення, висновки та рекомендації можуть бути використані:

– у науково-дослідній сфері – для формування нового знання про особливості функціонування документальної і фактичної інформації в умовах системної трансформації інформаційного простору; нове знання викладено у формі систематизованих положень, гіпотез, наукової інтерпретації та висновків;

– у сфері практичної діяльності – використання одержаних результатів сприятиме розумінню функціональних та інтерпретаційних особливостей документальної і фактичної інформації в соціокомунікаційній, медійній діяльності, застосуванню потенціалу документальної і фактичної інформації в реалізації завдань установ; положення дисертаційного дослідження щодо необхідності ширшого висвітлення наукового та освітнього контенту реалізовано у співпраці з ТРК «Перший Західний», зокрема шляхом надання

інтерв'ю під час наукових конференцій з питань функціонування документально-комунікаційної системи в сучасному інформаційному просторі, які проводилися у Національному університеті «Львівська політехніка», шляхом надання коментарів, опрацювання аналітичних даних під час підготування телепрограм ТРК «Перший Західний» (*довідка про впровадження від 06.01.2021*); положення дисертації щодо вимоги відповідності документальної інформації та її інтерпретацій в медіа реаліям об'єктивної дійсності й необхідності верифікації фактів як обов'язкової передумови оприлюднення в медіа НТБ Львівської політехніки розглядається в руслі загальної системи верифікації достовірності інформації. Одним з вагомих напрямів діяльності НТБ є перевірення і документальне підтвердження факту публікації наукових і навчальних видань учених Львівської політехніки; в руслі апробації концепції інтегрованої моделі соціальних трансформацій, яка передбачає синергетичний вплив на суспільство соціальної пам'яті, інформаційного простору, соціальних ідеалів, розвивається культурно-просвітницька діяльність НТБ серед студентів Львівської політехніки (*довідка про впровадження від 07.04.2020*);

– у навчальному процесі – під час викладання, написання навчальних посібників, підготування комплексів навчально-методичного забезпечення, створення електронних комплексів у Віртуальному навчальному середовищі Львівської політехніки з дисциплін: «Соціально-комунікаційні технології», «Комунікаційний менеджмент установ», «Соціальні комунікації в мережі INTERNET», «Організація PR-кампанії», «Мовні технології документаційного забезпечення» для бакалаврів та магістрів, які навчаються на кафедрі соціальних комунікацій та інформаційної діяльності Національного університету «Львівська політехніка» (*довідка про впровадження від 15.04.2020*); на кафедрі журналістики та української філології Інституту журналістики та масової комунікації Класичного приватного університету – під час викладання бакалаврам та магістрам дисциплін: «Теорія та історія соціальних комунікацій», «Комунікаційні технології», «Соціально-комунікаційні технології в медіагалузі» (*довідка про впровадження від 06.05.2020*);

– у видавничій діяльності – під час публікації у видавництві «Тріада плюс» (м. Львів) монографій і навчальних видань, останні з яких неодноразово перевидавалися та користуються попитом серед студентів, викладачів та наукових працівників університетів, журналістів, редакторів, медіа менеджерів, широких кіл читачів, які цікавляться питаннями функціонування соціальних комунікацій (*довідка про впровадження від 23.04.2020*).

Особистий внесок дисертанта. Сформульовані й обґрунтовані в дисертації концептуальні положення, висновки і пропозиції одержані особисто дисертантом. Наукові напрацювання співавторів не використовувалися.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації доповідалися й обговорювалися на наукових і науково-практичних конференціях, семінарах, засіданнях круглих столів і симпозіумах різних рівнів:

– *міжнародних*: «Світові стандарти світової журналістики» (Черкаси, 2010 р.); «Бібліотека. Книжка. Інформація. Інтернет» (Люблін, Польща, 2010, 2012); «Регіональні ЗМІ України: історія, стан, перспективи розвитку» (Луганськ, 2010, 2012); «Людина, культура, техніка в новому тисячолітті» (Харків, 2010); «Соціальні комунікації сучасного світу» (Запоріжжя, 2010, 2012); «Сучасний інформаційний простір: журналістика і медіаосвіта» (Алушта, 2010, 2011); «Журналістика 2010: методологія досліджень у галузі соціальних комунікацій» (Київ, 2010); «Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики» (Київ, 2010, 2011); «Проблеми української термінології СловоСвіт» (Львів, 2010, 2012); «Стан і перспективи розвитку регіональної журналістики в умовах світових глобалізаційних процесів» (Камянець-Подільський, 2011); «Розвиток економічних і політико-правових систем України та інших країн Європи на початку ХХІ століття» (Львів, 2011); «Прикладні соціально-комунікаційні технології» (Київ, 2011, 2012); «Світ соціальних комунікацій» (Київ, 2011, 2012, 2013); «Українські медіа 2012: проблеми моделювання медійного контенту» (Київ, 2012); «Сучасна новинна журналістика: тенденції розвитку, форми подання, суспільний резонанс» (Львів, 2012); «Мова. Суспільство. Журналістика» (на пошану професорів А.І. Мамалиги та О.Д. Пономарева, до 180-ліття Київського університету) (Київ, 2012, 2014, 2016); «Соціальні комунікації: інструменти, технологія і практика» (Запоріжжя, 2020); «Українські медіа в європейському інформаційно-комунікаційному просторі: історія, стан, перспективи» (Ужгород, 2014); «Інформаційне суспільство: тенденції регіонального розвитку. ISRDT-2016» (Львів, 2016); «Інформація, комунікація, суспільство (ІКС)» (Львів, Славське, Чинадієве 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020);

– *всеукраїнських*: «Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи» (Луцьк, 2010); «Українські ЗМІ та проблеми державотворення» (Львів, 2011); «Реклама та ПР в системі соціальних комунікацій сучасного суспільства» (Дніпропетровськ, 2012); «Громадянське суспільство і ЗМК: пошуки партнерства», присвячена пам'яті професора факультету В. Здоровеги (Львів, 2013); «Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку» (Вінниця, 2014); «Критерії діагностики та методики розрахунку впливу медіа» (Київ, 2014); «Соціальні комунікації і нові комунікативні технології» (Запоріжжя, 2016).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження відображено в 87 наукових працях, із яких: 2 одноосібні монографії, 2 колективні монографії, одна з яких опублікована за кордоном;

38 статей у наукових фахових виданнях України; 5 – у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз даних (Scopus); 11 – у закордонних наукових виданнях; 29 опублікованих праць апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, чотирьох розділів, які містять 17 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (573 найменування) та додатків. Текст дисертації проілюстровано 65 рисунками і 97 таблицями. Повний обсяг дисертації становить 552 сторінки, з них 401 сторінка основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено її зв'язок з науковими планами та програмами, визначено мету і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, визначено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача в їх одержанні, подано відомості про апробацію результатів роботи та публікації, описано структуру й обсяг дисертаційного дослідження.

У *першому розділі* – **«Теоретико-методологічні засади дослідження інформаційного наповнення соціальних комунікацій»** – висвітлено основні аспекти теоретико-методологічних теорій у сфері функціональних характеристик документальної і фактичної інформації, встановлено дефініції термінів «документальна інформація», «факт», «фактична інформація», встановлено особливості гіперо-гіпонімічних відношень між базовими термінами, обґрунтовано спеціальні методи дослідження документальної інформації, обґрунтовано критерії вибору джерельної бази дослідження.

Підрозділ 1.1 «Теоретико-методологічні засади дослідження документальної і фактичної інформації в соціальних комунікаціях» присвячений вивченню фундаментальних положень наукових досліджень у сфері соціальних комунікацій. Теоретичний та методологічний базис дослідження контенту медіа склали такі наукові гіпотези, концепції, теорії: теорія трансформації комунікації; теорії про інформаційне суспільство; концепція соціальної рівноваги; теорія «третьої хвилі» технологічної революції; теорія конфлікту у соціальній сфері; семіотична теорія; теорія соціальної комунікації, теорія масової комунікації; теорія соціології масової комунікації; інформаційна теорія та її роль у соціальних комунікаціях; теорія документа; теорія видової і типологічної класифікації документів; функціональна концепція інформації; теорія філософії інформації; теорія соціології масової комунікації; теорія симулякрів.

Висвітлено основні тенденції наукових досліджень у сфері функціонування документальної і фактичної інформації. У сучасних дослідженнях питання функціонування та інтерпретації документальної і фактичної інформації в соціальних комунікаціях знаходить свій вияв на теоретичному і практичному

рівні та охоплює цілий комплекс напрямів: комунікаційна взаємодія традиційних і нових медіа; рейтингування телевізійних мереж, програм; сутність і функціональний статус документів; класифікація, типологія документів; контентний аналіз блогосфери, соціальних мереж; соціально-комунікаційні ресурси блогосфери; ідентифікація лідерів формування громадської думки; ідентифікація соціально-демографічних характеристик блогерів-членів релігійних, феміністичних громад; ідентифікація технологій інформаційного впливу в соціальних мережах на біхевіористичні позиції користувачів; етика блогінгу.

Підрозділ 1.2 «Документальна та інтерпретаційна природа контенту в соціальних комунікаціях» містить теоретико-методологічне обґрунтування документальної та інтерпретаційної сутності подання інформації в соціальних комунікаціях. Зазначається, що контент медіа володіє значним інтерпретаційним потенціалом, який реалізується під постійним впливом політичних, соціально-економічних аспектів суспільного життя. Контент, який функціонує в соціальних комунікаціях, виявляє здатність бути об'єктом безмежної кількості інтерпретацій. Інтерпретаційна природа контенту в соціальних комунікаціях визначена сутністю соціального статусу і призначення медіа. Інтерпретація інформації є обов'язковим елементом суспільного розвитку та соціальних стосунків. Факт і його документальне підтвердження завдяки своїй інтерпретаційно-конфліктній потенції відіграє ключову роль в соціальних трансформаціях. Медіа, оперуючи документальною і фактичною інформацією та її інтерпретацією, структурує об'єкти і суб'єкти журналістської діяльності, ідентифікує їх з учасниками подій, проектує окремі події на вагомій суспільні процеси та явища, створює або нівелює конфлікти.

У підрозділі 1.3 «Дефініційні межі базового категоріально-поняттєвого апарату дослідження» проаналізовано сутнісні та дефініційні особливості термінів документальна інформація, факт, фактична інформація. Обґрунтовано тлумачення терміна «документальна інформація» як інформації, яка висвітлює документально підтверджену сукупність фактів об'єктивної реальності із множиною інтерпретацій та оцінних суджень і визначає всі смисли інформаційної продукції. Документальну інформацію становить вся сукупність задокументованої інформації, яка функціонує в соціальних комунікаціях. Термін «факт» визначено як очевидну зміну об'єктивної реальності в просторі і часі, об'єктивізовану та інтерпретовану системою соціальних комунікацій для пізнавальної діяльності людини. Дефініцію терміна «фактична інформація» встановлено шляхом аналізу особливостей її формування за алгоритмом: факт об'єктивної реальності → фактчекінг → журналістський факт → фактична інформація. Реалізація алгоритму зумовлена необхідністю усунення ймовірності потрапляння в інформаційний простір недостовірних відомостей. Фактична інформація трактується як верифікована інформація, яка висвітлює

інтерпретовані або неінтерпретовані факти об'єктивної реальності. Встановлено гіперо-гопонімічні відношення як цілого і частини термінів «документальна інформація» → «фактична інформація», «інформація» → «контент» → «знання».

У підрозділі 1.4 «Спеціальні методики дослідження документальної інформації» аргументовано необхідність розширення методологічної бази досліджень документальної та фактичної інформації. Представлено особливості спеціальних методів - документальної реконструкції і постулатної екстраполяції документальної інформації, які розвиваються на базі інструментарію семантичного аналізу контенту традиційних і нових медіа. Метод постулатної екстраполяції блогосфери дозволяє встановити кореляцію однієї чи кількох ознак картини світу блогерів (професійної, освітньої, гендерної належності) та їхньої публікаційної активності, тематичної спрямованості постів блогерів, особливостей зворотного зв'язку. Метод документальної реконструкції дозволяє створити цілісне наукове знання про локальні факти, теорії, реальні об'єкти, інформація про які розпорошена у різних документальних джерелах з глибокою ретроспективою і становить розрізнені фрагменти на час початку дослідження.

У підрозділі 1.5 «Джерельна база дослідження» обґрунтовано застосування вибіркового підходу до обрання виду медіа як емпіричної бази дослідження, оскільки функціональні характеристики документальної і фактичної інформації виявляються у функціонуванні будь-якого медіа. До критеріїв вибору виду медіа як емпіричної бази дослідження належать: а) універсальність представлення медіа системи (належність до усіх видів медіа, диференційованих за способом створення носія - друкованих, електронних, цифрових); б) високотехнологічність медіа (наявність високих технічних показників щодо рівня покриття, оцифрування контенту); в) популярність серед користувачів, відповідність професійним стандартам журналістики (високі рейтингові позиції відповідно до соціологічних досліджень рейтингових агенств та аналітичних центрів, матеріалів сайтів); г) представленість в міжнародних наукометричних базах даних як об'єктів дослідження (Scopus, Web of Science, Google Scholar); д) актуальність та суспільна вагомість аспекту дослідження певного виду медіа. Як емпіричну базу дослідження обрано такі види медіа: журнал – серед друкованих видань, телебачення - серед електронних медіа, блогосфера – серед цифрових медіа.

У другому розділі – «Ідентифікація документальної та фактичної природи контенту в соціальних комунікаціях» – проаналізовано вплив конвергенційних процесів на трансформацію функціональних характеристик документальної і фактичної інформації, обґрунтовано авторські моделі класифікаційних схем медіа і блогів, представлено концепцію соціальнокомунікаційних полів.

У підрозділі 2.1 «Вияви системної трансформації медіа в контексті конвергенційних процесів» проаналізовано вплив конвергенційних процесів на трансформацію функціональних характеристик документальної і фактичної інформації. На сучасні трансформаційні процеси в медіа ресурсах впливають такі інформаційно-комунікаційні процеси, як конвергенція, дигіталізація, інтерактивність і належність медіа ресурсів до мережевого простору. Документальна інформація відіграє роль інтегрувальної компоненти в синергетичній комунікаційній моделі суспільних трансформацій. Екстраполювання синергетичного підходу до діяльності медіа виявляє системний, циклічний та інтегрований характер причинно-наслідкових явищ в процесі суспільних трансформацій. Усі компоненти соціальної взаємодії реалізуються з безпосередньою участю медіа. Із усього різноманіття фактів об'єктивної дійсності надбанням соціальної пам'яті і суспільного інтересу в просторовому і часовому вимірі є лише ті, які охоплені процесом документалізації, зокрема інтелектуальними, комунікаційними, естетичними, технологічними ресурсами медіа. Із з усього різноманіття задокументованих фактів об'єктивної дійсності у комунікаційному акті має обіг лише інформація, актуалізована медіа шляхом забезпечення доступу до інформації, розроблення способів і стратегії пошуку, конвертації форм подання інформації на каналах соціальної комунікації, структуризації предметно-об'єктних полів інформації, візуалізації. Потенціал медіації формує нову соціальну реальність, створюючи і поширюючи інформацію різного функціонально-змістовного наповнення з використанням різних форм подання інформації. Медіація інтегрально відтворює реальність, створює новий або підтримує існуючий механізм синтезу знань. Весь документальний та інтерпретаційний потенціал медіа, реалізований під час соціальної взаємодії, скерований на досягнення нової соціальної реальності через формування нових суспільних цінностей, нової суспільної свідомості, нового менталітету нації. У синергетичному механізмі ці чинники зумовлюють винятково важливий феномен суспільних трансформацій – прийняття суспільством рішень, породжуючи нові події, явища, процеси і, таким чином, створюючи нову соціальну реальність. У дослідженні доводиться системна роль медіа в процесах соціальних змін, необхідності використання синергетичного підходу до визначення ролі і місця документальної і фактичної інформації в суспільних трансформаціях.

У підрозділі 2.2 «Класифікаційні й типологічні особливості сучасних українських медіа» досліджуються методологічні аспекти типології медіа. В основу авторської класифікації медіа покладено диференціацію медіа на основі встановлення родо-видових відношень. Усю сукупність їхніх ознак поділено на базові класифікаційні ознаки медіа, які властиві усім видам медіа, і специфікаційні класифікаційні ознаки, які властиві окремим видам медіа. Авторська модель класифікаційної схеми блогів ґрунтується на використанні

таких принципів структурної побудови, як системність, повнота, логічність. Схема передбачає поділ блогів за 4 блоками ознак: особливістю контенту постів; активністю постигну блогерів; зворотним зв'язком з блогерами; технічною основою блогів.

Типологічна структура сучасного українського інформаційного простору досліджена шляхом визначення репрезентативності функціональних типів в масиві журналів та телевізійних каналів. Встановлено чітку диспропорцію видання журнальної продукції в таких аспектах: домінування центральних видань усіх типів над регіональними; домінування журналів наукового типу; нечисленність науково-популярних і літературно-художніх журналів. Типологічна структура українського телевізійного простору свідчить, що для телебачення властивий синкретизм жанрового різноманіття, комплексне поєднання самодостатніх жанрів та реалізацію ними різних суспільних функцій. Телевізійні програми репрезентують усі типи, крім освітнього. Інформаційно-аналітичний тип широко представлений провідними українськими інформаційними телеканалами, що часто працюють у форматі інфотейнменту.

У підрозділі 2.3 *«Ідентифікаційні особливості функціонування факту і фактичної інформації в медіа»* розглянено сутність феномену факту та його подання в медіа, яка полягає в універсальності використання фактичного принципу подання інформації в ЗМІ. Факт виявляє себе як комплексний, системний феномен, який реалізується в просторі і часі, що має гносеологічне, діалектичне, соціально-комунікаційне підґрунтя. Для факту властиві ознаки, які визначають особливості цього феномена, і виявляється в його об'єктивному характері, належності до об'єктивної дійсності. До кола ознак факту відносимо темпоральність, локативність, мобільність. Властивості факту, які визначають його сутність у відношеннях з іншими речами, виявляються у співвіднесеності з когнітивними процесами. До кола властивостей факту відносимо об'єктність, інтерпретаційність, керованість, результативність. Виконано класифікацію фактів за видами і типами. В основу видової класифікації покладено блоки ознак фактів, які вони виявляють під час своєї реалізації: атрибутивність, якість, функціональність. Фактичність подання задокументованої інформації в медіа реалізує завдання забезпечувати суспільство повною та достовірною соціальною інформацією. Він ґрунтується на таких характеристиках, як універсальність поширення, системність, асоціативність, аналітичність, достовірність, професійність.

Підрозділ 2.4 *«Вияви документальної і фактичної інформації в межах соціальнокомунікаційних полів»* присвячено визначенню логічних, системних, асоціативних, причинно-наслідкових зв'язків, які утворюють функціональні соціальнокомунікаційні поля різних рівнів в інформаційному просторі. Соціальнокомунікаційне поле визначаємо як сегмент інформаційного простору, в якому функціонує синхронний або діахронний зріз документальної і

фактичної інформації та її інтерпретація. До соціальнокомунікаційних полів належать фактичне, фактично-інтерпретаційне, документально-інтерпретаційне поля, які співвідносяться між собою як часткове і ціле. Фактичне поле являє собою сукупність відомостей щодо змін в об'єктивній реальності, представлення яких реалізовано за допомогою лексичних, граматичних, логічних, стилістичних зв'язків та має прагматичне спрямування. Поняття «фактично-інтерпретаційне поле» визначаємо як масовокомунікаційне середовище, в якому факт з множиною його інтерпретацій, поширених засобами комунікації, є компонентом системи управління знаннями. Множина фактичних та фактично-інтерпретаційних полів узагальнюється в межах документально-інтерпретаційного поля, оскільки один документ може інтерпретувати довільну кількість різноманітних фактів. У комунікаційному процесі документально-інтерпретаційне поле позиціонується у двох сферах: у сфері комунікаційної процесуальності і в сфері результатів впливу медіа. У сфері комунікаційної процесуальності медіа реалізує творчі і технологічні процеси формулювання ідеї, кодування інформації, вибір каналу зв'язку, передавання повідомлення. У сфері результатів впливу медіа відбувається декодування інформації, формулювання відповіді, передавання відповіді відправникові.

У *третьому розділі* – **«Прагматика функціонування документальної інформації в соціальних комунікаціях»** – представлено результати апробації спеціальних методів, які ґрунтуються на методології прагматики, тобто на виявленні відношень між знаковими системами і користувачами-інтерпретаторами, на вивченні передачі значення і розуміння змісту в контексті висловлення. Запропоновані методи постулатної екстраполяції документальної інформації і документальної реконструкції передбачають виявлення тих значень висловлення, яке вкладає в нього автор.

У *підрозділі 3.1 «Постулатна екстраполяція документальної інформації в блогосфері: склад і публікаційна активність блогерів»* представлено критерії диференціації блогерів за професійною ознакою. В основу класифікації блогерів, які створюють блоги на інтернет-порталі Цензор.НЕТ, покладено функціональний принцип, тобто диференціацію блогерів проведено за тією функцією, яку вони виконують у суспільному поділі праці. Поділ блогерів за професійною ознакою дозволяє досягнути певної однорідності і можливості співставлення, адже апіорно вважаємо, що представники певної професії можуть мати спільні (однакові, близькі, наближені) переконання, настанови, особистісні цінності. Це дозволяє ідентифікувати особливості аксіологічних пріоритетів блогерів, а також блогосфери інтернет-порталу Цензор.НЕТ загалом. Застосування спеціального методу постулатної екстраполяції документальної інформації до вивчення складу і публікаційної активності блогерів, які працюють на потужностях Цензор.НЕТ, дає підстави стверджувати, що блогосфера являє собою вагому комунікаційну

платформу громадянського суспільства. Блогосфера відкриває шлях до публічної відкритої комунікації тим категоріям користувачів, які не присутні (обмежено присутні) в медіа.

Підрозділ 3.2 «Формування синергетичної парадигми блогосфери» присвячений дослідженню кореляції професійної належності блогерів та особливостей контенту їхніх постів, публікаційної активності блогерів, кількісних характеристик зворотного зв'язку з блогерами. Встановлено, що блогосфера Цензора – середовище кількох домінант: за гендером і за мовою. Застосування спеціального методу постулатної екстраполяції документальної інформації дало можливість змодельювати синергетичну парадигму блогосфери за 13 параметрами, які згруповані у три блоки: особливість контенту, активність блогерів, кількісні характеристики зворотного зв'язку з блогерами. Дослідження документальної інформації блогосфери за тематикою постів, створених на блог-платформі Цензор.НЕТ, за допомогою постулатної екстраполяції передбачає формування синергетичної парадигми блогосфери у двох проекціях: у проекції «тематика постингу → професійна група» та у проекції «професійна група → тематика постингу». Тема державної безпеки та національної ідентичності є визначальним маркером у блогах переважної більшості професійних груп. Популярність політичної, гуманітарної тематики свідчить про нереалізованість політичних очікувань, суспільних ідеалів, а також прихованість ресурсів суспільної активності. Відсутність серед пріоритетних постів економічної, освітньої, наукової, науково-технічної тематики свідчить про відсторонення громадянина, широкої громадськості від процесів реалізації сталого розвитку суспільства, економічного зростання, покращення добробуту та соціального захисту, підвищення соціально-економічних стандартів життя.

У підрозділі 3.3 «Динаміка семантичного поля блогосфери» простежена в руслі дослідження зміни тематичних сегментів блогосфери в синхронному і діахронному аспектах. Дослідження контенту блогосфери Цензор.НЕТ свідчить про універсальність її тематики, високий рівень аналітики та мовної культури. Діахронне зіставлення тематики блогосфери станом на липень 2019 і на березень-квітень 2020 дозволяє стверджувати, що тема «пандемії» внесла кардинальні зміни у тематичну структуру блогосфери, наситивши її семантичне поле смислами, пов'язаними економічними, організаційними, політичними, медичними аспектами збереження здоров'я і життя людей в умовах пандемії. Тема «російсько-українська війна» відновлює свої домінантні позиції в семантичному полі блогосфери, що свідчить про відчуття причетності блогерів до воєнних дій, про виняткову вагомість питань національної безпеки для громадян України. Динаміка постингу за темою «корупція» вказує на рефлекторний характер постів слідом за дописами в медіа, соціальних мережах, що свідчить про відчуття блогерами особистої відстороненості до вирішення

питань корупції та антикорупції.

У підрозділі 3.4 «Ідентифікація маркованої лексики та її контекстуальних особливостей в блогосфері» апробовано технології використання маркованої лексики в соціальних мережах. Для дослідження лексичних та контекстуальних особливостей блогосфери було: ідентифіковано і систематизовано марковану лексику постів за тематикою російсько-української війни; встановлено контекстуальні особливості використання маркованої лексики; виявлено особливості використання маркованої лексики залежно від належності блогерів до різних професійних груп. Для формалізації процесу ідентифікації лексико-семантичної специфіки контенту блогосфери в проекції «професійна група блогерів → тематика постингу» застосовуємо інструментарій контент-аналізу. У руслі застосування спеціального методу постулатної екстраполяції документальної інформації з використанням інструментарію контент-аналізу, лексико-семантичного аналізу можна спроектувати аксіологічний, світоглядний аспект інформаційної взаємодії, зокрема шляхом вивчення маркованої лексики. Ідентифікація маркованої лексики дає можливість встановити тренди суспільних настроїв, виявити системні зв'язки між зовнішніми (поведінковими) та внутрішніми (когнітивними) патернами та роль соціальних мереж у їхньому моделюванні.

У підрозділі 3.5 «Документальна реконструкція реалій минулого, засвідчених в медіа» апробовано метод документальної реконструкції на основі публікацій Є. Гедройця в медіа, змодельовано реконструкт його політичної концепції. Для документальної реконструкції та створення реконструкту було використано твердження, задокументовані в польському емігрантському журналі «Культура», газетах. Реконструкт нової політичної думки визначає специфіку позиції Польщі в європейській геополітиці. Реконструкт поглядів Є. Гедройця визначає такі основні вектори: євроінтеграційний, центральноєвропейський, східний. Вагомим складником усіх напрямів є стратегія взаємовідносини з Україною. Провідними ланками в концепції нової політичної позиції є переосмислення контраверсійних трактувань українсько-польської історії, підтримання незалежності України в руслі безпекових принципів, розвиток наукової і культурної комунікації. Вагомість українського складника цієї концепції визначається геополітичним, безпековим, історико-політичним, територіальним та культурним аспектами. Метод дозволяє ідентифікувати, систематизувати та генералізувати інформацію, виявлену в ретроспективних документах і сформулювати нове наукове знання про певні локальні об'єкти як цілісну систему, використовуючи множинну інтерпретацію.

У четвертому розділі – «Дисфункційність контенту в соціальних комунікаціях» – обґрунтовано інтегровану комунікаційну модель формування картини світу користувачів інформації, проаналізовано характеристики дисфункційності документальної та фактичної інформації, технології смислової

трансформації документальної інформації.

У підрозділі 4.1 «Інтегрована комунікаційна модель формування картини світу користувачів інформації» представлено чинники формування картини світу користувачів інформації, які становлять глибоко інтегровані соціальні, політичні, комунікаційні процеси та явища. Інтегрована комунікаційна модель формування картини світу користувачів інформації ґрунтується на синергетичному підході, тобто трансформація картини світу користувачів розглядається як наслідок зміни усієї сукупності інформаційних потоків, які функціонують в інформаційному просторі суспільства. Дослідження формування картини світу людини під впливом соціальних трансформацій полягає у вивченні інформаційних потоків, що циркулюють в суспільстві та характеризуються різноманітними просторовими, часовими та структурними станами. Інтегрована комунікаційна модель формування картини світу користувачів передбачає взаємодію соціальної пам'яті, інформаційного простору, соціального ідеалу. Соціальна пам'ять виконує функцію фундатора і джерела історичного досвіду суспільства, формує менталітет, соціальні орієнтації окремої людини, соціальної групи, суспільства загалом. Інформаційний простір виконує функцію інтегратора сучасних комунікаційних та соціальних процесів, під час яких відбувається зміна якісних характеристик суспільного розвитку. Соціальний ідеал виконує функцію генератора ідей щодо суспільного розвитку. Модель опираються на єдність аксіологічних, науково-технічних, світоглядних, політичних, духовних смислів, які перебувають між собою в нерозривному діалектичному зв'язку, мають історичну тяглість і зумовленість. Визначаємо інформаційний поріг формування картини світу користувачів інформації під впливом соціальних трансформацій як рівень поінформованості, усвідомленості та сприйнятливості в соціумі необхідності суспільних змін.

У підрозділі 4.2 «Дисфункційність контенту як чинник позиціонування в соціальних комунікаціях» проаналізовано сутнісні характеристики дисфункційності інтерпретації документальної та фактичної інформації та її практичні вияви під час ведення гібридної війни. Дисфункційність інтерпретації документальної та фактичної інформації виявляється на всіх рівнях гібридного протистояння в соціальнокомунікаційній сфері – в інформаційній, смисловій, цивілізаційній війнах. Виявляючи свої особливості в механізмах подання інформації для отримання морально-психологічної переваги над супротивником, інформаційний вплив на суспільну свідомість має синергетичний характер. Створення глобальних комунікаційних потоків, керованих учасниками комунікаційного процесу, призвело до формування нового інформаційного простору, в якому беруть участь та взаємодіють усі сфери інтелектуальної діяльності. Встановлено, що вияви дисфункційності документальної і фактичної природи контенту лежать в площині викривлення

засад практичної медійної діяльності. У дослідженні зазначено, що умовою досягнення переваги в інформаційному просторі є успішна комунікаційна взаємодія, здійснювана ЗМК при реалізації комунікаційного акта. Усі процеси (документалізація, актуалізація інформації, медіація), які складають основу комунікаційної взаємодії, можуть переслідувати мету відкритого або прихованого цілеспрямованого інформаційного впливу для набуття переваг в матеріальній, військовій, політико-ідеологічній сферах.

Підрозділ 4.3 «Технології смислової трансформації документальної і фактичної інформації» висвітлює вияви зміни функціональних характеристик документів у мовних і немовних аспектах. Актуалізується застосування якісно нових підходів до пошуку методів вивчення і викриття випадків використання незаконних або помилкових документів. Технології фактчекінгу не просто належать до професійних норм журналістської діяльності, а набувають статусу стандартного інструментарію протистояння цілеспрямованому та усвідомленому використанню дисфункційного контенту. Когнітивно-емоційна модель комунікаційної взаємодії медіа та аудиторії ґрунтуються на врахуванні механізмів міжособистісної взаємодії, в основі яких лежать психологічні, особистісно орієнтовані технології: мовного маніпулювання, симуляції, соціальної перцепції, емпатії, стереотипізації, фреймування. Проаналізовано технології використання симулякрів як варіативів інтерпретації документальної та фактичної інформації. Переродження репрезентації реальності в її симуляцію є яскравим виявом дисфункційності інтерпретаційної природи контенту в медіа. Документальна і фактична інформація є органічними компонентом маніпуляційних технологій, які використовують інформацію для прихованого управління людьми, впливають на свідоме і несвідоме людини. Тому стратегічним завданням моделювання метапрограм аудиторії є оприлюднення інформаційного та аналітичного контенту медіа, що ґрунтується на достовірній і повній документальній та фактичній базі. Інтелектуалізація контенту медіа у поєднанні із врахуванням психологічних, емоційних чинників відкриває переваги суспільних позицій, до яких скеровує комунікаційна взаємодія.

ВИСНОВКИ

Реалізація мети дослідження і виконання поставлених завдань є підставою для загальних висновків дослідження.

1. Теоретико-методологічні здобутки сучасної теорії соціальних комунікацій становлять потужну наукову базу для дослідження процесів репрезентації та інтерпретації документальної і фактичної інформації в медіа. Документалізація як процес одного із глобальних соціальнокомунікаційних циклів – документаційного – передбачає переведення інформації і знань у документальну форму шляхом фіксування відомостей про об'єкти, доступних

людській свідомості на різних рівнях його існування у відповідних знакових формах. Охоплюючи процеси номінації, атрибуції, дефініції, реєстрації, фіксації інформації, генерування інформації, її збирання, зберігання і розповсюдження, в глобальному соціальнокомунікаційному циклі документалізація створює умови для формування документальної пам'яті людства і закладає умови для довготермінового зберігання інформації. Документальна комунікація як інформаційний процес здійснюється в знаковій формі. Комунікаційний акт відбувається завдяки реалізації знаком своїх властивостей: інформативності, оскільки знак містить смислову інформацію про означуваний об'єкт, та перцептивності, оскільки знак повинен бути зрозумілим і доступним для сприйняття реципієнтом. У сучасних дослідженнях питання функціонування та інтерпретації документальної і фактичної інформації в медіа знаходить свій вияв на теоретичному і практичному рівні та охоплює цілий комплекс напрямів. Актуальним напрямом дослідницької і практичної діяльності є розроблення програмного забезпечення для встановлення лідерських, брендкових, соціально-демографічних характеристик членів веб-спільноти.

2. Конвергенційні процеси зумовлюють системну трансформацію медіа, змінюють пов'язані з комунікаційною діяльністю сфери виробництва, бізнесу, створення інформаційного продукту. Конвергенція засобів масової комунікації безпосередньо виявляється на двох рівнях: інформаційному (зближення і поєднання будь-яких комунікаційних каналів, що призводить до появи нових інтегрованих медіа) і комунікаційному (поява інформаційних продуктів, спільних для різних каналів передавання повідомлень). Розвиток медіа за трансформаційною моделлю є наслідком як глобальних, загальних технологічних та економічних змін, так і змін в економіці самих медіасистем. Розвиток ринкових відносин, різноманітних видів ринку зумовлює зростання потреб в актуальній, об'єктивній документальній і фактичній інформації. Структурно-функціональна розбудова медіасистеми розгортається в таких напрямках: розширення спектру традиційних функцій журналістики, поява нових функцій медіа (рекламної, менеджменту, PR, медіатора політичних поглядів, промоутера корпоративних інтересів); розбудова типологічної структури медіа, появу нових видів медіа (електронних ділових і корпоративних видань, соціальних мереж, блогосфери), які є конкурентоздатними на медіаринку; зміна традиційних уявлень про контентну специфіку каналів інформації внаслідок того, що є можливість отримувати будь-які контенти (комунікаційний чинник конвергенції) будь-якими каналами (інформаційний чинник конвергенції); усталення тренду розвитку і функціонування медіа: серед друкованих - переважання регіональних над загальнонаціональними; серед електронних - переважання загальнонаціональних над регіональними; бурхливий розвиток медіабізнесу,

самоідентифікація медіа галузі, що відбувається внаслідок концентрації ЗМІ в руках великого бізнесу і виникнення медіа монополій.

3. Типологічна структура сучасного українського інформаційного простору встановлена шляхом визначення репрезентативності функціональних типів в масиві журналів та телевізійних каналів. Досліджено кількісні та якісні характеристики журналів і продовжуваних видань, що видані на теренах України впродовж 2018-2020 років. Встановлено домінування журнальної продукції, опублікованої в столиці держави, над загальним потоком журналів. Найбільш потужно представлений науковий тип журналів за загальною кількістю назв і представленістю в усіх областях України. Очевидна нестача науково-популярних і літературно-художніх журналів, що обмежує потенціал інформаційного простору в аспекті інтелектуалізації читачів, формування у них гармонійної картини світу.

Дослідження свідчить, що типологічна структура сучасного телевізійного простору, який, зокрема, використовує технології ефірного цифрового телебачення DVB-T2 і має найвищий рівень покриття території та охоплення користувачів, розгорнута у всіх типах, крім освітнього. До телеканалів, контент яких складають різножанрові програми тільки інформаційно-аналітичного та публіцистичного типів належать: Прямий, ZIK, Newsone, 112. Вагома частина телеканалів, які крім інформаційно-аналітичного та публіцистичного контенту, транслюють програми, що належать до інших типів: 5 канал, Еспресо, 1+1, 2+2, НТН, УНІАН ТБ, Україна, Інтер, СТБ, ICTV. Науково-популярні програми транслюють: 5 канал, Мега, УНІАН ТБ, 2+2, Новий канал, 1+1, Еспресо, Плюс Плюс, НТН. Показово, що телеканали з високим покриттям території України (СТБ, ICTV, Інтер, Україна) не транслюють науково-популярний контент. Інформаційно-аналітичний та публіцистичний типи широко представлені провідними українськими інформаційними телеканалами, що часто працюють у форматі інфотейнменту. Контент українських телеканалів, який можна вважати продуктом науково-популярного типу, представлений обмежено.

4. Дефініційні, сутнісні та класифікаційні особливості факту і фактичної інформації займають ключові позиції в пропонованій концепції факту. Сутність феномену факту та його подання в медіа полягає в універсальності використання фактичного принципу подання інформації в ЗМІ. Вважаємо обґрунтованою таку наукову дефініцію: факт – це очевидна зміна об'єктивної реальності в просторі і часі, об'єктивізована та інтерпретована системою соціальних комунікацій для пізнавальної діяльності людини. Факт розглядається як комплексний, системний феномен, який реалізується в просторі і часі, що має гносеологічне, діалектичне, соціально-комунікаційне підґрунтя. Для факту властиві ознаки, які визначають особливості цього феномена, і виявляється в його належності до реальної дійсності: темпоральність, локативність, мобільність. Властивості факту, які визначають

його сутність у відношеннях з іншими речами, виявляються у співвіднесеності з когнітивними процесами: об'єктність, інтерпретаційність, керованість, результативність. Принцип фактичності подання інформації в медіа розглядається як вагомий чинник формування і трансформації моделей поведінки споживачів інформації. Фактичний принцип подання інформації в ЗМК ґрунтується на таких характеристиках, як універсальність поширення, системність, асоціативність, аналітичність, достовірність, професійність. Сутність видової і типологічної класифікації фактів полягає у диференціації або інтеграції їхніх ознак. В основу видової класифікації покладено блоки ознак фактів, які вони виявляють під час своєї реалізації: атрибутивність, якість, функціональність. Типологія фактів пов'язана з групуванням фактів на основі їх відповідності певній узагальненій моделі – типу, тобто найсуттєвішим рисам, властивим певній групі фактів. Домінантною ознакою фактів, що формує їхній тип, є співвіднесеність із певною сферою суспільного життя, в якій він виконує певну функцію. За функціональним призначенням розглядаємо такі типи фактів: громадсько-політичний, офіційний, науковий, виробничий, культурологічний, побутовий.

5. Концепція соціальнокомунікаційних полів ґрунтується на твердженні, що функціонування документальної і фактичної інформації в соціальних комунікаціях перебуває в системі управління суспільною свідомістю, тобто в процесах усвідомленого програмування поглядів, почуттів, емоцій, настроїв людей. Ці процеси відбуваються в межах документально-інтерпретаційного і фактично-інтерпретаційного, фактичного полів. Документально-інтерпретаційне поле розглядаємо як масовокомунікаційне середовище, в якому фактична і документальна інформація, зазнаючи цілеспрямованого інтерпретаційного опрацювання медіа, трансформується в інформаційний продукт, під впливом якого змінюється поведінка і стан суспільної свідомості. У межах комунікаційного процесу документально-інтерпретаційне поле позиціонується у сфері комунікаційної процесуальності та у сфері результатів впливу медіа. Реальне існування факту і його циркулювання в соціокомунікаційному просторі утворює функціональні поля різних рівнів. Факт виявляє свої функціональні характеристики, формуючи фактичне поле, яке формує сукупність відомостей про зміни в інформаційному просторі, поєднаних лексичними, граматичними, логічними, стилістичними зв'язками та має прагматичне спрямування. Фактичне поле реалізується в межах фактичного принципу підготовки медійних повідомлень. Взаємозв'язок об'єктивних складників фактичного поля, до яких відносимо базовий факт і фактичне середовище, та суб'єктивних складників, до яких належать засоби журналістської майстерності, зумовлюють універсальність та системність існування фактичного поля. Факт та множина його інтерпретацій, оприлюднених медіа, є нероздільними. Використання потенціалу інтерпретації

фактичної інформації актуалізується в умовах використання інформаційного простору з метою протистояння цивілізаційних моделей розвитку суспільства. Факт суспільного життя та сукупність повідомлень про нього в системі соціальних комунікацій утворюють фактично-інтерпретаційне поле. Поняття фактично-інтерпретаційне поле визначаємо як масовокомунікаційне середовище, в якому факт з множиною його інтерпретацій, поширених засобами комунікації, є компонентом системи управління знаннями. Для соціальнокомунікаційних полів властиві гіперо-гіпонімічні відношення. Поняття документально-інтерпретаційного поля співвідноситься з іншими соціальнокомунікаційними полями як ціле з частковим. Компоненти документально-інтерпретаційного поля – складні, динамічні системи, пов'язані між собою логічними, причинно-наслідковими зв'язками.

6. Метод постулатної екстраполяції блогосфери дозволяє встановити кореляцію картини світу блогерів та особливостей їхньої публікаційної активності. Контент блогосфери використовується для доведення постулату: картина світу автури блогосфери визначає рівень публікаційної активності блогерів, контентне наповнення блогів, характеристики зворотного зв'язку. Метод постулатної екстраполяції може бути застосований для вивчення картини світу блогерів будь-якої блогосфери за різними критеріями: професійним складом, гендерною належністю, освітнім рівнем, релігійними, політичними, культурними вподобаннями. Використання методу постулатної екстраполяції документальної інформації в блогосфері дає можливість обґрунтувати твердження, що певній, наприклад, професійній групі блогерів властиві особливості за контентом постів, за активністю блогерів, за зворотним зв'язком з блогерами, за технічною основою блогів. Формалізація відношень суб'єктів в системі «професійна група блогерів – контент» у вигляді синергетичної парадигми інформаційної взаємодії дає можливість ідентифікувати авторство контенту за професійною ознакою (зокрема, з використанням спеціального програмного забезпечення), використовувати технології управління інформаційними потоками, а також прогнозувати тренди впливу блогінгу різних професійних груп на суспільну свідомість, аксіологічні зрушення, рівень критичного мислення, критичного сприйняття дійсності.

За допомогою методу постулатної екстраполяції встановлено, що тема державної безпеки та національної ідентичності є визначальним маркером у блогах переважної більшості професійних груп. Популярність політичної, гуманітарної тематики свідчить про актуальність, однак нереалізованість політичних очікувань, суспільних ідеалів, а також про прихованість ресурсів та потенціалу суспільної активності. Відсутність серед пріоритетних постів економічної, освітньої, наукової, науково-технічної тематики свідчить про відсторонення громадянина, широкої громадськості від процесів досягнення сталого розвитку суспільства, економічного зростання, покращення добробуту

та соціального захисту, підвищення соціально-економічних стандартів життя. У руслі застосування спеціального методу постулатної екстраполяції документальної інформації, з використанням інструментарію контент-аналізу, лексико-семантичного аналізу змодельовано узагальнений аксіологічний та світоглядний портрет блогерів шляхом вивчення маркованої лексики. Технології використання маркованої лексики в соціальних мережах набули значного поширення з огляду на величезний потенціал впливу блогерів-лідерів на світоглядні та біхевіористичні позиції інших користувачів. Ідентифікація маркованої лексики дає можливість виявити тренди суспільних настроїв, системні зв'язки між зовнішніми (поведінковими) та внутрішніми (когнітивними) патернами, роль соціальних мереж у їхньому моделюванні.

7. Метод документальної реконструкції належить до методології науково-дослідної роботи, до інструментарію семантичного аналізу контенту, однак має свої особливості. Мета методу полягає в актуалізації документально засвідчених в ретроспективних документних джерелах відомостей, які не становлять цілісного наукового знання на початку дослідження, і представлення їх як цілісної системи знань - реконструкту. Метод документальної реконструкції передбачає теоретичне дослідження і моделювання системних, діахронних, локальних в часі і просторі, чітко окреслених феноменів минулого: персоналій; реалізації фактів; логіки та еволюції формування теорій; зовнішнього вигляду і конструкції реальних об'єктів. Методика документальної реконструкції дає можливість відтворити вміщену в документних джерелах інформацію як про когнітивні, так і про матеріальні реалії минулого. Під час використання методу функцію реконструкції, відновлення виконує множинна інтерпретація. Реконструкт є сформованою моделлю нового знання, що відновлює реальний перебіг фактів, цілісну теорію, що ґрунтується на задокументованій інформації. Інтерпретаційний потенціал реконструкту, створеного на основі ретроспективної документальної інформації, значний. Реконструкт – це інформаційний продукт, змодельований інтерпретатором відповідно до поставленої мети дослідження. Адекватність реконструкту, створеного шляхом документальної реконструкції, можна розглядати як міру його когнітивної співвіднесеності з реконструйованим прототипом, а також як міру його відповідності соціальному часу і соціальному простору, в рамках яких реально перебував прототип. Застосування документальної реконструкції дало змогу відтворити та представити концепцію нової політичної думки Є. Гедройця як цілісну систему. Реконструкт свідчить, що концепція Є. Гедройця має чітко окреслену проукраїнську спрямованість, оскільки українська проблематика займає вагомі позиції в геополітичній, безпековій, історичній, політичній, територіальній та культурній сферах. Метод відкриває можливість формування комплексного подання інформації, яка до застосування методу існувала як

суспільно вагома та визнана, але не ідентифікована у всіх своїх системних зв'язках і залежностях. Реконструкт являє собою нове знання, що узагальнює, систематизує та інтерпретує інформацію про об'єкт дослідження.

8. Вияви дисфункційності контенту в соціальних комунікаціях лежать в площині викривлення засад практичної медійної діяльності. Об'єктивним критерієм функціональності медіа може бути кінцева якість комунікаційного продукту, а вона є максимально залежною від рівня демократичності суспільно-політичного розвитку суспільства, від рівня політичної заангажованості медійної діяльності. Контент медіа дає підстави стверджувати про використання документальної і фактичної інформації та застосування інтерпретаційного інструментарію для реалізації функцій медіа. Потужним засобом нівелювання сфальсифікованої документальної і фактичної інформації є включення ЗМІ в демократичні процеси, які гарантуватимуть доступність до різних джерел інформації, усунення бар'єрів в обміні інформацією між членами суспільства, вільне самовизначення особистості в соціумі. Соціальний статус медіа в умовах інформатизації, глобалізації, повсюдного розширення медійного простору актуалізує документальну і фактичну інформацію, що може бути збережена і відтворена на різноманітних традиційних та сучасних електронних носіях. Однак ці ідеальні положення вступають в суперечність із реаліями політичного, економічного, психологічного характеру. На дисфункційність документальної і фактичної природи контенту медіа мають безпосередній вплив політико-правові, морально-етичні, культурні реалії соціуму. Вони зумовлюють реальний статус і функції медіа в суспільстві. Когнітивно-емоційна модель комунікаційної взаємодії медіа та аудиторії ґрунтуються на врахуванні механізмів міжособистісної взаємодії, в основі яких лежать психологічні, особистісно орієнтовані технології: соціальної перцепції, емпатії, стереотипізації. Спеціальні мовні методи і технології, потенціал яких реалізується з допомогою медіа, виявляють такі основні властивості, як інноваційність, латентність, стратегічність, синергетичність, інтерпретаційність.

Отже, концепція кореляції документальної і фактичної інформації, яка функціонує в соціальних комунікаціях, з картиною світу користувачів на синхронному і діахронному рівнях розкрита і підтверджена в контексті теоретичних і практичних аспектів ідентифікації, типології, прагматики, дисфункційності інформації, поширюваної в медіа. Підтвердження концепції досягнуто шляхом: формування синергетичної парадигми інформаційної взаємодії користувачів блогосфери за допомогою методу постулатної екстраполяції; моделювання реконструкту політичної концепції на основі ретроспективних публікацій в медіа за допомогою методу документальної реконструкції; моделювання інтегрованої комунікаційної моделі формування картини світу користувачів, яка реалізується в сформованому та

демократичному суспільстві і є відображенням умов формування актуальної та об'єктивної системи образів соціального середовища та об'єктивної реальності, системи доміантних цінностей у суспільній свідомості; дослідження особливостей представлення документальної та фактичної інформації в соціальних комунікаціях, типології контенту медіа, виявлення функціональних характеристик соціальнокомунікаційних полів як джерельної бази формування картини світу користувачів.

Перспективи подальших досліджень вбачаються в дослідженні комплексу аспектів системного впливу фактчекінгу на функціональні й інтерпретаційні характеристики документальної та фактичної інформації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації, що висвітлюють основні наукові результати дисертації Монографії

1. Комова М. В. Документальна та інтерпретаційна природа контенту в соціальних комунікаціях : монографія. Львів : Тріада-плюс, 2014. 384 с.

2. Комова М. В. Принципи співвідношення фактів та інтерпретацій в засобах масової інформації : монографія. Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львів. політехніка», 2012. 250 с.

3. Komova M., Peleshchyshyn A., Petrushka A. Scientific and popular content in the socio-cultural space : monograph. Lviv : Triada-plus, 2019. 200 p.

4. Komova M. The impact of convergence on the development of typological structure of new media. *Around the Book, the Library and Information: The present state – challenges – prospect* : monograph. Lublin : Maria Curie-Sklodowska University Press, 2014. P. 249–256.

Статті в наукових фахових виданнях України

5. Комова М. В., Пелешишин А. М. Ідентифікаційні образи дисфункційності документальної інформації в соціальних комунікаціях. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 1. С. 126–137. (автор. внесок 80%)

6. Комова М. В. Тематичне наповнення блогосфери: динаміка і перспективи. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації»*. 2020. Т. 31 (70). № 2. Ч. 4. С. 127–136. DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.2-4/20>.

7. Комова М. В. Дисфункційність документа як феномен позиціонування у комунікаційній взаємодії. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 2. С. 44–54.

8. Komova M. Classification scheme as a reflection of the social and communicative nature of document phenomenon. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 3. С. 27–35.

9. Komova M., Peleshchyshyn A. Social communication resources of cultural information in modeling of thought and behavior of information consumers. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 4. С. 91–101. (автор. внесок 80%)

10. Комова М. В., Пелешишин А. М. Концепти філософії інформації Лучано Флоріді. *Вісник Харківської державної академії культури. Серія «Соціальні комунікації»*. 2019. № 55. С. 16–25. (автор. внесок 80%)

11. Комова М. В., Петрушка А. І. Документальна реконструкція як різновид наукового ретроспективного моделювання. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2018. № 1. С. 11–19. (автор. внесок 80%)

12. Комова М. В. Концепція нової політичної думки Єжи Гедройця: документальний реконструкт. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2018. № 2. С. 12–22.

13. Комова М. В. Типологічна структура системи корпоративних видань. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2018. № 53. С. 176–189. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.053.17>.

14. Komova M. Social and informational status of mass communication document. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2018. № 3. С. 87–96.

15. Komova M. Factors of the mass communication document functioning in social and cultural space document. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2018. № 4. С. 43–52.

16. Комова М. В. Документально-інтерпретаційне поле як інтегроване масовокомунікаційне середовище. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2017. № 4. С. 72–80.

17. Комова М. В. Інтерпретаційна природа комунікаційної взаємодії. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2017. № 1. С. 28–32.

18. Комова М. В. Дефініційні межі терміна «факт». *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2017. № 3. С. 29–36.

19. Комова М. В. Формування прототермінології документно-комунікаційної діяльності. *Стиль і текст : наук. зб.* 2017. Вип. 1 (17). С. 104–115.

20. Комова М. В. Джерела формування документно-комунікаційної спеціальної лексики. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2016. № 1. С. 103–107.

21. Комова М. В. Сутність феномену факту та його функціонування в мас медіа. *Актуальні питання масової комунікації*. Київ, 2015. Вип. 17. С. 22–30.

22. Комова М. В. Громадська думка як результат соціальної взаємодії мас медіа і суспільства. *Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Серія «Журналістика»*. Київ, 2015. Вип. 22. С. 7–12.
23. Комова М. В. До теоретичного осмислення теорії Ж.Бодріяра про симуляцію в мас-медіа. *Теле- та радіожурналістика* : зб. наук. пр. Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2014. Вип. 13. С. 87–95.
24. Комова М. В. Модерністські філософсько-естетичні теорії функціональної трансформації медіасередовища. *Наукові записки Інституту журналістики*. Київ, 2014. Т. 56. С. 164–171.
25. Комова М. В. Симуляція як база функціональної трансформації медіасередовища. *Наукові записки Інституту журналістики*. Київ, 2014. Т. 57. С. 179–188.
26. Комова М. В. Реалізація соціальних інтересів в мас-медійній практиці. *Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки*. 2013. № 2–3 (33–34). С. 71–74.
27. Комова М. В. Публіцистичний текст як фактор соціального управління. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2013. № 3–4 (15–16). С. 93–96.
28. Комова М. В. Фактологічність та документальність інформації як чинники інформаційного впливу ЗМК. *Діалог: Медіа-студії* : зб. наук. пр. / Одес. нац. ун-т ім. І. Мечнікова. Одеса : Астропринт, 2013. № 16. С. 227–235.
29. Комова М. В. Концепції системної трансформації медіа. *Українське журналістичознавство*. Київ, 2013. Вип. 14. С. 15–19.
30. Комова М. В. Характеристики фактологічного принципу подання інформації в ЗМІ. *Вісник Львівського університету. Серія «Журналістика»* : зб. наук. пр. Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2012. Вип. 37. С. 46–52.
31. Комова М. В. Керування контентом колективного користування. *Теле- та радіожурналістика* : зб. наук. пр. Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2012. Вип. 12. С. 319–325.
32. Комова М. В. Принципи інтерпретаційно-конфліктного наповнення соціальної дійсності. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2012. № 1 (9). С. 14–17.
33. Комова М. В. Теоретичні засади моделювання інтерпретаційної діяльності ЗМІ. *Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки*. 2012. № 3 (30). С. 43–47.
34. Комова М. В. Інтерпретаційно-конфліктне наповнення діяльності мас-медіа як предмет вивчення українською журналістикою. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2012. № 4 (12). С. 77–80.
35. Комова М. В. Розбудова типологічної структури нових медіа. *Діалог: Медіа-студії* : зб. наук. пр. / Одес. нац. ун-т ім. І. Мечнікова. Одеса : Астропринт, 2012. № 15. С. 147–155.

36. Комова М. В. Ресурси соціальної наукової комунікації в аспекті розвитку українського термінознавства у роки незалежності України. *Вісник Львівського університету. Серія «Журналістика»* : зб. наук. пр. Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2011. Вип. 34. Ч. 1. С. 116–122.

37. Комова М. В. Мотивація інтерпретації соціально-політичних фактів у ЗМІ. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2011. № 1. С. 22–26.

38. Комова М. В. Фактологічне поле в контексті соціальної взаємодії. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2011. № 2. С. 26–29.

39. Комова М. В. Типологія документів як системотвірна категорія. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2011. № 4. С. 11–15.

40. Комова М. В. Документ в журналістиці: технологічне балансування. *Діалог: Медіа-студії* : зб. наук. пр. / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечнікова. Одеса : Астропринт, 2011. № 12. С. 30–35.

41. Комова М. В. Комунікація міста як урбаністичного середовища: до постановки наукової проблеми. *Збірник праць НДІ пресознавства / НАН України, ЛННБУ ім. В. Стефаника, НДІ пресознавства*. Львів, 2011. Вип. 1 (19). С. 329–334.

42. Комова М. В. Співвідношення об'єктивності та суб'єктивності в процесі інтерпретації фактів в соціальних комунікаціях. *Наукові записки Інституту журналістики*. Київ, 2010. Т. 40. С. 103–106.

Статті у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз даних

43. Komova M., Yakovyna V. Identification of marked lexicon and its contextual features in social networks. *CEUR Workshop Proceedings*. 2020. Vol. 2616. P. 152–164. URL: <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85086306434&partnerID=40&md5=df9a41c11737906bc5ef5dc6514d783c> (SCOPUS) (автор. внесок 90%)

44. Petrushka A., Komova M., Fedushko S. Scientific Content: Language Expansion in Bibliometric Databases. *CEUR Workshop Proceedings*. Proceedings of the International Workshop on Cyber Hygiene (CybHyg-2019) co-located with 1st International Conference on Cyber Hygiene and Conflict Management in Global Information Networks (CyberConf 2019). Kyiv, Ukraine, November 30, 2019. Vol. 2654. P. 375–389. URL : <http://ceur-ws.org/Vol-2654/paper30.pdf> (SCOPUS) (автор. внесок 40%)

45. Komova M., Peleshchyshyn A., Petrushka A. Axiomatic typology as a special method of exploring documentary information. *CEUR Workshop Proceedings*. Vol. 2588 : Proceedings of the international workshop on conflict management in global information networks (CMiGIN 2019) co-located with 1st International conference on cyber hygiene and conflict management in global

information networks (CyberConf 2019), Lviv, Ukraine, November 29, 2019. P. 324–335. (SCOPUS) (автор. внесок 80%)

46. Petrushka A., Komova M., Demydov I. Social networks as an alternative environment for the implementation of scientific communication. *CEUR Workshop Proceedings. 2019. Vol. 2392 : Proceedings of the 1st International workshop on control, optimisation and analytical processing of social networks (COAPSN-2019)*, Lviv, Ukraine, May 16–17, 2019. P. 79–94. (SciVerse SCOPUS) (автор. внесок 40%)

47. Peleshchyshyn A., Bilushchak T., Komova M. Development of method of search and identification of historical information in the social environment of the Internet. *Proceedings of the XIth International Scientific and Technical Conference "Computer Sciences and Information Technologies" (CSIT-2017)*. Lviv, 05–08 September 2017. 2017. P. 196–199. (SCOPUS) (автор. внесок 20%).

Статті в закордонних наукових виданнях

48. Komova M. Conceptual approaches to the definition of the term «fact». *Informatio et Scientia. Information Science Research. UMCS. 2018. Vol. 1. № 1*. URL: <https://wow.umcs.pl/czasopisma/action/searchResults/author/Maria%20Komova/cid/15>.

49. Komova M. Fact and factual information in the mass media. *Folia Bibliologica. Lubli : Maria Curie-Sklodowska University Press, 2016. Vol. 58*. P. 159–167. DOI: <http://dx.doi.org/10.17951/fb.2016.1.159>

50. Komova M. Formation Criteria of Evidence Base of Journalism of News. *Global Journal of Interdisciplinary Social Sciences. 2014. Vol. 3. № 1*. P. 10–12.

51. Komova M. Contemporary Strategic Contexts in Mass Media Activity. *Global Journal of Interdisciplinary Social Sciences. 2013. Vol. 2. № 5*. P. 1–4.

52. Komova M. Peculiarities of Applying of Documentary Principle of Media Practice. *Global Journal of Interdisciplinary Social Sciences. 2013. Vol. 2. № 6*. P. 18–20.

53. Комова М. В. Управление контентом в современном коммуникационном пространстве. *Современные исследования социальных проблем. 2013. № 2 (14)*. С. 66–86.

54. Комова М. В. Симулякры как средства манипуляции общественным сознанием: в свете теории Ж. Бодрийяра. *Современные исследования социальных проблем. 2013. № 11*. URL: <http://sisp.nkras.ru/e-ru/issues/2013.html>. DOI: 10.12731/2218-7405-2013-11-11.

55. Комова М. В. Информационная модель исследования социальных трансформаций. *Современные исследования социальных проблем. 2013. № 6 (26)*. URL: <http://sisp.nkras.ru/e-ru/issues/2013.html>. DOI: 10.12731/2218-7405-2013-6-33.

56. Комова М. В. Структурно-функціональна модернізація средств массовой комунікації. *Соціосфера*. 2013. № 2. С. 121–125.

57. Komova M. Concepts of system transformation of media. *Biblioteka, ksiazka, Informacja, Internet. 2012* / Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej UMCS w Lublinie. Lublin, 2012. P. 73–80.

58. Komova M., Zinkevych R. Trend in documentation and information education. *Biblioteka, ksiazka, Informacja, Internet. 2010* / Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej UMCS w Lublinie. Lublin, 2010. P. 58–63. (автор. внесок 95%)

Опубліковані праці апробаційного характеру

59. Комова М. В. Маркована документальна інформація в медіа. *Соціальні комунікації: інструменти, технологія і практика* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 21–22 лютого 2020). Запоріжжя : КПУ, 2020. С. 11–15.

60. Комова М., Петрушка А. Комунікаційна взаємодія медіа та установи. *Інформація, комунікація, суспільство* : матеріали 9 Міжнар. наук. конф. ІКС-2020 (м. Львів, травень 2020). Львів, 2020. С. 162–163. (автор. внесок 80%)

61. Комова М. Класифікаційні схеми документів. *Інформація, комунікація, суспільство* : матеріали 8 Міжнар. наук. конф. ІКС-2019 (м. Чинодієве, травень 2019). Львів, 2019. С. 178–179.

62. Комова М. Метод документальної реконструкції фактологічної інформації. *Інформація, комунікація, суспільство* : матеріали 7 Міжнар. наук. конф. ІКС-2018 (м. Чинодієве, травень 2018). Львів, 2018. С. 158–159.

63. Комова М., Токар Н. Соціокультурні проекти в навчальних закладах. *Інформація, комунікація, суспільство* : матеріали 7 Міжнар. наук. конф. ІКС-2016 (м. Чинадієве, 18–20 травня 2017). Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2018. С. 252–253. (автор. внесок 90%)

64. Комова М., Канюка Н. Фреймінг як технологія масового інформаційного впливу. *Інформація, комунікація, суспільство* : матеріали 6 Міжнар. наук. конф. ІКС-2017 (м. Славське, 18–20 травня 2017). Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2017. С. 297–298. (автор. внесок 90%)

65. Комова М. В. Термінологічні джерела української літературної мови. *Мова. Суспільство. Журналістика* : зб. матеріалів ХХІІ Міжнар. наук.-практ. конф. з проблем функціонування і розвитку укр. мови «Мова. Суспільство. Журналістика» (Київ, 8 квітня 2016). Київ : Видавець Паливода А. В., 2016. С. 62–66.

66. Комова М. Когнітивно-емоційні відношення мас-медіа та аудиторії в процесі комунікативної взаємодії. *Соціальні комунікації і нові комунікативні*

технології : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 16–17 грудня 2016). Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2016. С. 99–102.

67. Комова М. В. Україна в концепції Єжи Гедройця на сторінках польських медіа. *Інформація, комунікація, суспільство* : матеріали 5 Міжнар. наук. конф. ІКС-2016 (м. Львів-Славське, 19–21 травня 2016). Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2016. С. 154–156.

68. Білушак Т. М., Комова М. В., Пелецишин А. М. Поняттєво-термінологічний апарат керування документаційними процесами. *Термінологія документознавства та суміжних галузей знань* : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв ; за заг. ред. В. В. Бездрабко. Київ, 2016. С. 27–33. (автор. внесок 40%)

69. Комова М. В. Відбір фактологічної інформації в контексті керування інформаційними потоками. *Український соціум та медіа: динаміка взаємодії (2010–2015 рр.)* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 2 квітня 2015). Київ : Ін-т журналістики, 2015. С. 92–95.

70. Комова М. Фактологічна інформація в мас медіа. *Інформація, комунікація, суспільство* : матеріали 4 Міжнар. наук. конф. ІКС-2015 (м. Львів-Славське, 20–23 травня 2015). Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2015. С. 104–105.

71. Комова М. Співвідношенні інформації і смислу в контенті мас-медіа. *Інформація, комунікація, суспільство* : матеріали 3-ї Міжнар. наук. конф. ІКС-2014 (м. Львів-Славське, 21–24 травня 2014). Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2014. С. 234–235.

72. Комова М. В. Симуляція як база функціональної трансформації медіасередовища. *Критерії діагностики та методики розрахунку впливу медіа* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 10 квітня 2014). Київ : Ін-т журналістики, 2014. С. 76–78.

73. Комова М. Конвергентність керування інформацією. *Інформація, комунікація, суспільство* : матеріали 2-ї Міжнар. наук. конф. ІКС-2013 (м. Львів-Славське, 16–19 травня 2013). Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2013. С. 34–35.

74. Комова М. Соціальна взаємодія як засіб інформаційного впливу. *Інформація, комунікація, суспільство* : матеріали I Міжнар. наук. конф. ІКС-2012 (м. Львів, 25–28 квітня 2012). Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2012. С. 42–43.

75. Комова М. Комунікаційні характеристики публіцистичного тексту. *Мова. Суспільство. Журналістика* : зб. матеріалів XVIII Міжнар. наук.-практ. конф. з проблем функціонування і розвитку української мови «Мова. Суспільство. Журналістика» (на пошану професорів А. І. Мамалиги, О. Д. Пономарева з нагоди ювілеїв) (м. Київ, 6 квітня 2012). Київ : ВПЦ «Київ. ун-т», 2012. С. 65–70.

76. Комова М. В. Пріоритети трансформаційної моделі розвитку соціальних комунікацій. *Світ соціальних комунікацій*. Київ : КиМУ, ДонНУ, 2012. Т. 8. С. 46–49.

77. Комова М. Теоретичні засади інтерпретаційної діяльності ЗМІ. *Соціальні комунікації* : зб. наук. статей. Тернопіль, 2012. С.14–19.

78. Комова М. В. Комунікаційні традиції української термінології як вияв соціальної пам'яті. *Вісник Нац. ун-ту «Львів. політехніка»*. Львів, 2012. № 733: Проблеми укр. термінології. С. 18–23.

79. Комова М. В. Тенденції застосування документального принципу подання інформації в системі соціальних комунікацій. *Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 17–19 травня 2011). Київ, 2011. С. 105–107.

80. Комова М. До проблеми ідентичності віддзеркалення мас-медіа реалій. *Розвиток економічних і політико-правових систем України та інших країн Європи на початку XXI століття* : тези VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 27–28 жовтня 2011). Львів, 2011. С. 290–292.

81. Комова М. В. Роль засобів масової комунікації у формуванні стереотипів масової свідомості. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации»*. Симферополь, 2011. Т. 24 (64). № 4. Ч. 1. С. 147–151.

82. Комова М. Правове регулювання відтворення фактів і документів у ЗМК. *Наукові записки Львівського університету бізнесу і права* : зб. наук. статей. Львів, 2011. С. 122–125.

83. Комова М. В. Дискурс як засіб інтерпретації фактів у ЗМІ. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки*. Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2011. Вип. 25. С. 279–282.

84. Комова М. В. Авторизація матеріалів у ЗМІ як чинник достовірності інформації. *Ученые записки Таврического Национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации»*. Симферополь, 2010. Т. 23 (62). № 4. С. 183–186.

85. Комова М. В. Творення термінів соціальної комунікації. *Вісник Нац. ун-ту «Львів. політехніка»*. Львів, 2010. № 675: Проблеми укр. термінології. С. 115–120.

86. Комова М. В. Класифікація термінологічних словників. *Вісник Нац. ун-ту «Львів. політехніка»*. Львів, 2008. № 620: Проблеми укр. термінології. С. 144–146.

87. Комова М. В. Семантичне творення термінів на означення документів. *Вісник Держ. ун-ту «Львів. політехніка»*. Львів, 2005. № 538: Проблеми укр. термінології. С. 78–83.

АНОТАЦІЯ

Комова М. В. Документальна і фактична інформація: функціонування та інтерпретація в соціальних комунікаціях. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.01 – теорія та історія соціальних комунікацій. – Класичний приватний університет, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України, Київ, 2020.

Дисертація є дослідженням функціональних характеристик документальної і фактичної інформації в структурі соціальних комунікацій. Наукова проблема дослідженні полягає в доведенні кореляції документальної і фактичної інформації, яка функціонує в соціальних комунікаціях, з картиною світу користувачів. Вона розкрита і підтверджена в контексті теоретичних і практичних аспектів ідентифікації, типологізації, прагматики, дисфункційності інформації, поширюваної в медіа. Розроблено авторську модель класифікації медіа, блогів. Метод документальної реконструкції дозволив систематизувати інформацію, розпорошену в документних ресурсах, сформувані систематизоване наукове знання. Метод постулатної екстраполяції дозволив сформувані комунікаційну модель кореляції професійної належності блогерів і кількісних, якісних характеристик їхньої публікаційної активності. Концепція факту встановлює дефініційні та класифікаційні особливості функціонування фактичної інформації. У межах соціальнокомунікаційних полів інтерпретована та поширена в медіа інформація набуває рис інструментарію для управління суспільною свідомістю.

Ключові слова: фактична інформація, документальна інформація, факт, документ, інтерпретація, типологія документів, блогосфера, документальна реконструкція, постулатна екстраполяція, соціальнокомунікаційні поля.

АННОТАЦИЯ

Комова М. В. Документальная и фактическая информация: функционирование и интерпретация в социальных коммуникациях. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора наук по социальным коммуникациям по специальности 27.00.01 – теория и история социальных коммуникаций. – Классический приватный университет, Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Министерство науки и

образования Украины, Киев, 2020.

Диссертация является исследованием функциональных характеристик документальной и фактической информации в структуре социальных коммуникаций. Научная проблема исследования заключается в доведении корреляции документальной и фактической информации, которая функционирует в социальных коммуникациях, с картиной мира пользователей. Она раскрыта и подтверждена в контексте теоретических и практических аспектов идентификации, типологизации, прагматики, дисфункциональности информации, распространяемой в СМИ. Разработана авторская модель классификации медиа, блогов. Метод документальной реконструкции позволил систематизировать информацию, распыленную в документных ресурсах, сформировать систематизированное научное знание. Метод постулатной экстраполяции позволил сформировать коммуникационную модель корреляции профессиональной принадлежности блоггеров и количественных, качественных характеристик их публикационной активности. Концепция факта устанавливает дефиниционные и классификационные особенности функционирования фактической информации. В рамках социальнокоммуникационных полей интерпретированная и распространяемая в СМИ информация приобретает черты инструментария для управления общественным сознанием.

Ключевые слова: фактическая информация, документальная информация, факт, документ, интерпретация, типология документов, блогосфера, документальная реконструкция, постулатная экстраполяция, социальнокоммуникационные поля.

ANNOTATION

Komova M. V. Documentary and factual information: functioning and interpretation in social communications. – Qualifying scientific work on the rights of manuscript.

The Thesis for the scientific degree of a Doctor of Social Communications, Speciality 27.00.01 – Theory and History of Social Communications. – Classic Private University, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv, 2020.

The research comprehensively explores modern changes in the functional characteristics of documentary and factual information according to the transformation model. Theoretical and practical aspects of identification, typology, pragmatics, dysfunction of documentary and factual information and technologies of its interpretation in the media are studied.

The purpose of the research is to identify and formalize the key factors of identification, typology, pragmatics, dysfunction of documentary and factual information and the technology of its interpretation in the media. The object of the

research is documentary and factual information - a part of social communication. The subject of the research is the functional characteristics of documentary and factual information under the influence of convergence processes in social communication.

The methodology of studying documentary and factual information has been developed. Research formalizes functional features and typological-species classification of media, blogs and corporate documents. Modern features of typological transformations of domestic information space are established.

The method of documentary reconstruction is offered, substantiated and applied. The proposed method of documentary reconstruction allows to study, systematize and summarize the certified, but scattered in retrospective documentary information sources and to form new scientific knowledge as a holistic system.

The method of postulate extrapolation of documentary information is proposed. It is a method of creating new knowledge as a concept of "synergetic paradigm of information interaction". The synergetic paradigm of information interaction is a communication model of the correlation of professional affiliation of bloggers with the content of blogs, the quantitative characteristics of the publishing activity of bloggers, the feedback of posting.

The Thesis reveals the regularities and features of system transformations in the documentary subsystem of social communication in the context of convergence processes. Those processes in the system of social communication are manifested in the formation of a holistic communication environment to replace the segmented environment, expanding the range of traditional and the emergence of new functions of media documents, complicating their typological structure, the emergence of new types of media documents.

The research offers and substantiates the notion of documentary-interpretative, factual-interpretative, factual fields. It deals with exploring the characteristics of documentary and factual information within their limits. Those fields are functioning in association with the circulation of documentary and factual information and its interpretations. It forms different social communication phenomena as the information threshold of social transformations, information pressure, integrated information model of social transformations.

The research establishes defining, essential and classification features of the functioning of factual information in the social communication. The concept of fact is comprehensively developed. The fact is a complex, systemic phenomenon that has an epistemological, dialectical, socio-communicative basis.

The exceptional role of interpretive resources of documentary and factual information in communication interaction is proved. The phenomenon of interpretation of the realities of all social spheres makes it possible to use the high information and communication potential of the system of social communication. Interpretation has acquired the features of a superstructure over a real fact, attested by

a real document. The ambivalent nature of their functioning within the documentary-interpretative and factual-interpretative fields confirms this trend.

Manifestations of dysfunction of documentary information in social communication are established. The concept of functionality of use of documentary and factual information represented in media text is elaborated.

Key words: factual information, documentary information, fact, document, interpretation, typology of documents, blogosphere, documentary reconstruction, postulate extrapolation, social communication fields.